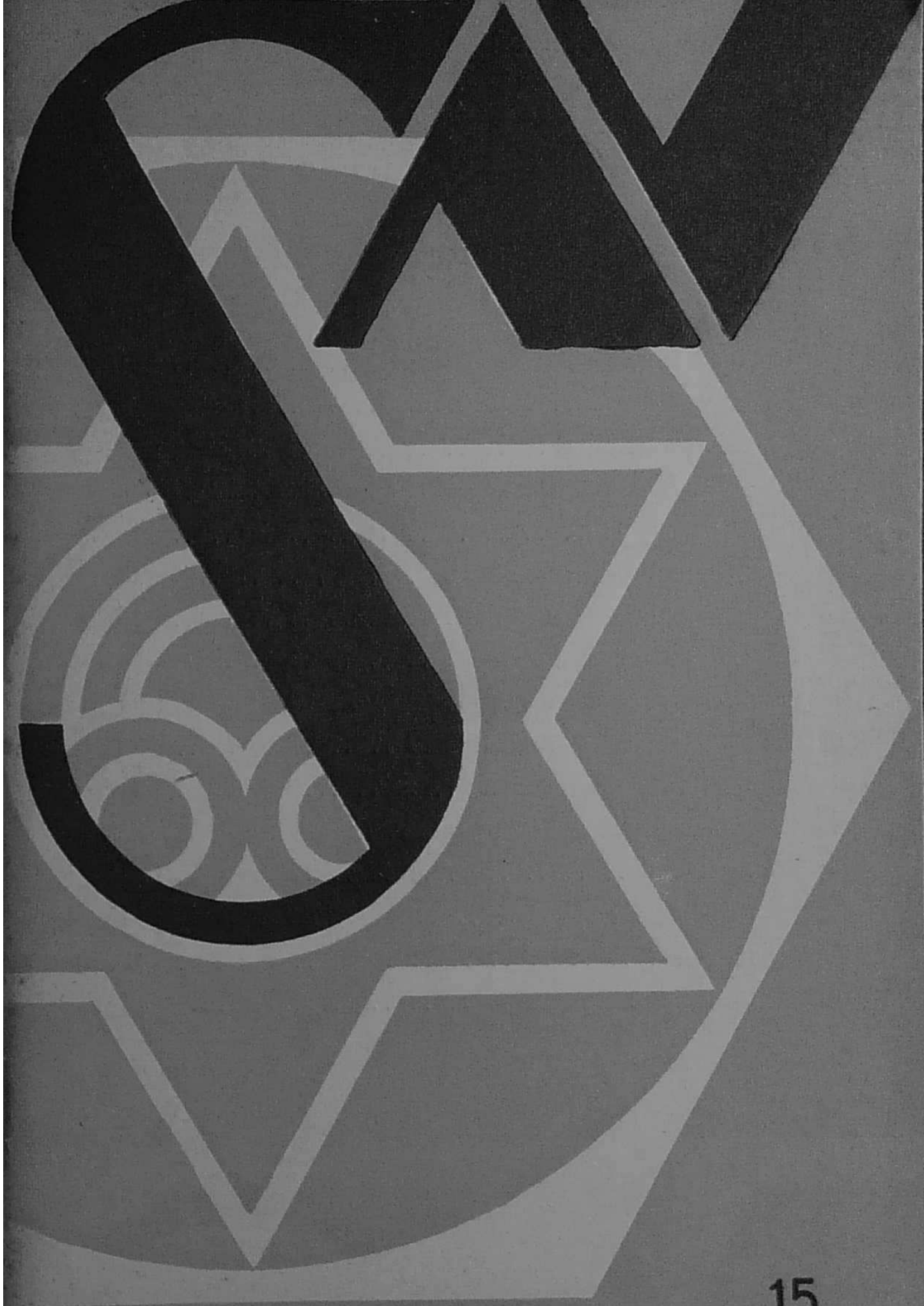

15

Hañv 1939

TAOLENN

	Pajenn
D'Al lennerien, H. ar Sperneier	1
Skol hañv	3
Son an nezaeg	4
Al louarn laer, Jonkour	8
Tri bloaz	13
Spered Bro-Sweden, M. K.	18
An. hudrogen, H. M.	19
C'hoant am eus, Erwanig	28
Brezonég er c'henwerz, Y.-M. Mab Koig	34
Kant vloaz 'zo, Erwanig	35
Dre ar c'helaouennou	36
Pilhaouer Toull-ar-Sarpant, Y. Drezen	37
An trec'h	39
Bodadegou SAV	40
Keleier	41
Geriou kroaz	42

Hep brezonég, Breiz ebet.

D'AL LENNERIEN

Klask laza eur yez a zo eun torfed. Evidomp an torfed brasa eo klask laza ar brezonég.

Touellerez e kalon ar Vreiziz eo deuet a benn da sila labour sioul ha diehan lederien ha skoazellerien ar galleg e Breiz ; aesaet eo bet o labour gant kredoni darn, gant lentegez ha digasted darn all eus ar Vrezoned.

Deuet int a benn da lakaat eul lodenn eus ar bobl da gaout dismegañs, pa n'eo ket kasoni, ouz ar brezonég, ouz yez o zadou : o ! evel just ne vez ket lavaret fraez : ret eo kasaat ar brezonég ; peurliesha zoken e klever ganto : doujañs vras hon eus evit ar brezonég ; hogen eur yez re zister eo, komzet gant re nebeut a dud ; evit beza sevenet eo ret komz galleg ; hag an amzer a lakaer da zeski ar brezonég a zo kollet evit deski ar yez n'eus nemeti a gont : ar galleg ; ar boaziou a gemerer o komz brezonég a zo kement a skoilhou war hent ar sevenadurez ; gwelloc'h eo eta dilezel ar brezonég.

An holl dud-se, hag a glask hor mad en eur vouga hor yez vihan, ho c'hlevout a reomp a hend all o lavarout uhel pe uhelloc'h : « ret eo difenn ar poblou bihan e kreiz ha sav heol Europa, diouz an henvelekaat alaman ; ar poblou bihan o deus ar gwir da virout o yezou lakaet en arvar ; ret eo beza prest da vervel evit o difenn.

Setu aman, diwar benn ar yezou bihan, daou don ken disheñvel, ken enep an eil d'egile ma c'hell beza. N'eo ket gwirion an dud a gomz evelse ; o reolenn n'eo ket difenn ar yezou bihan, evel ma leveront, peogwir e klaskont mouda ar yezou bihan a zo en

o dalc'h, evel ar brezoneg ; o lezennou, o embanne-
rez, o c'helaouennou, o nerziou holl war dachenn ar
yez, a zo stennat evit gwaska ar yezou, estreget ar
galleg, komzet gant an dud a vev dindan o galloud.

Souezi a c'heller koulskoude o welout Breiziz ha
ne zeu ket en o sonj kenveria ar pezh a glasker lakaat
en o spered diwar benn ar brezoneg ha diwar benn
ar yezou bihan kreiz Europa. Souezi a c'heller dirak
dallentez an dud hag nerz touella ar benvegou em-
bannerez implijet gant lederen ar galleg, a zeu da
veza trec'h da skiant barn eun niver re vras a
Vrezoned, souezi a raer dreist holl pa weler Brezo-
ned vat, Brezoned kalonek hogen peurzallet pa 'z
eont beteg stourm en dro d'ezo evit diwrizienna ar
brezoneg.

Koulskoude bez ez eus eur rummad all a Vrezo-
ned a zo renet gant eur spered gwasoc'h c'hoaz ;
rak pa zeu eun den bet touellet da gaout eur sonj
reiz, pa zeu da boueza ar menozioù kinniget d'ezañ,
aes tre e c'hell dont da veza d'e dro eur stourmer evit
ar yez. Met tud a zo ha n'int ket touellet : gouzout
mat a reont n'eo nemet pilpoused an dud a ren
ar stourm enep ar brezoneg ; hogen lavarout a reont :
an arc'hant hag an nerz a zo a du gant ar galleg ;
ar plasou hag ar gounidegez a zo diouz tu ar galleg ;
kas o deus hor mistri evit ar brezoneg : daoust ma
kavomp diaes awalc'h dilezel yez ar re goz, ret eo ;
n'omp ket kreñv awalc'h evit enebi. Lakaomp eta da
devel mouez hor c'halon. Setu aze eun doare sonjal
hag a zo tamm pe damm e kalon eun darn vras, mar-
teze an darn vrasa eus ar Vrezoned.

Eun doare sonjal sklavour n'eo ken ; dare da
c'houzañv pep meveliez eo ar re a zouj sentus da
daol lagad ar vistri ; trec'het araok stourm ebet.
Hel lavarout a c'heller ; kalz eo diaesoc'h kreñvaat
kalonou ken aonik ha ken gwan eget kendrec'hi
sperejou touellet.

Hogen an eil re hag ar re all a zo penn kaoz da
vrud fall ar Vrezoned ; kalz re hegreidik eo tuet ar
Vrezoned da veza, moarvat dre ma 'z int re eeun o
unan evit kaout disfi eus lavar an dud all ; setu
ma reont tro d'o c'hemer da c'henaouerien ; ar
C'hallaoued, hag o deus tizet anezo meur a wech, a
zo penn oberourien ar brud-se. Hogen ma ne vije
ket bet ar Vrezoned ken hegarat, 'ha ken doujus,
ken lent ha ken digas, ma vijent bet taer da zerc'hel
d'o yez koulz ha d'en em zifenn kenetrezo, me zo
sur ne vije ket bet graet al lu ganto evel bremañ.
Ar goaperez hag an dismegañsou a c'houzañv ar
Vrezoned a zo da genta kastiz o laoskoni hag o len-
tegez.

D'ar Vrezoned yaouank da sonjal en dra-se ; ha da
ober ma vo chenchet penn d'ar vaz.

H. AR SPERNEIER.

Kemenn

Eur skol-hañv a vo graet adarre er bloaz-mañ e
milin Penfoull e parrez Loperched (Bro-Gerne).
Padout a raio diou sizunvez, o kregi d'al lun 31 a
viz gouere da echui d'ar sadorn 12 a viz eost.
Evit kemer perz eo ret chom er Skol eur sizunvez
da vihana. — priz ar bevans evit eur sizun 85 lur.

Ar reolenn nevez-mañ a zo graet evit ma c'hellor
labourat evit gwir. An oberenn n'eo mui eun Her-
berc'hti Yaouankiz, diskleria a ra e fell d'ezhi heulia
reolenn eur gwir skol. A hend all ne vo graet nemet
mont e-biou d'ar menozioù.

Brezonегerien a vihanik, ha skolidi deuit a-gevret
da vrezonega er skol-mañ. Evit pep goulenn skriva
d'an aotrou.

J. BRETON,

La Chapelle-sur-Erdre (Loire-Inférieure).

*Setu-aman eur son-pobl bet brudet e bro Dreger.
Hol lennerien a c'hello deski ennañ da vihana,
penaos « lavarout e begement » d'unan bennak e
brezoneg.*

SON AN NEZADEG

Tostañt da selaou kana,
Kavet am eus danvez da rima,
Hag e klevot ar c'homzou yen
O deus lâret an eil d'eben
Evit ar rageost tremenet
Diou blac'h yaouank 'n eun nezadeg

E-barz va bro emañ ar c'hiz,
Heuliet e-touez ar yaouankiz,
Neb ' vez e zous en nezadeg
A ra kas d'ez e boked,
Ha d'abardaez hep lakaat mar
E teu ar paotr ' dougen ar c'harr.

Pa oa sonet kreisteiz hanter
E teu eur plac'h gant eur baner
Lec'h 'oa ar merc'hed o neza
'Vit rei eur boked da Anna
Hag ivez eur voutailhad win
Ha daou pe dri dokad rezin.

Ar plac'h-mañ a gomz a vouez uhel ;
Ha p'he deus gwelet Izabel
Da biou eo roet ar boked,
Ar rezin hag ar voutailhad
'Savas ar warizi 'n he fenn
Hag he deus lâret evelhen :

IZABEL

« Me 'gred d'in eo 'vit ober jil
'Roez an traou-se d'ar pezh vil ;
P'he deus graet o degas aman
'Vit lakaat 'c'hanomp da viskan
Ha 'vit ober eur bern ardou
'Vel pa ' defe kamaladou. »

Anna p'he deus bet intentet,
En he boutailh he deus kroget
D'eva da yec'hed Izabel
Pa 'z eo troet mat an avel.

ANNA

« 'Vidoun, 'mezi, n'oun ket koantenn,
Bepred e plijan, evelkent. »

IZABEL

« Kement hini p'he devo c'hoant
'Devo ar seurt-se gant hec'h arc'hant,
Kenkoulz ha c'houi, fas pikotet,
Daoulagad du, gwrac'h dizantet,
N'ouzon piou a gemerfe frejou
Da rei d'ar seurt d'it bokedou. »

ANNA

« Evidoun-me n'oun ket stipet,
Me 'ra va zremen dre ar bed
Koulz ha ma ra pompinellou,
Krampouez pardon, liboudennou ;
C'houec'h miz goude ' vezont dimezet
'Teu mez d'an holl ouz o gwelet. »

IZABEL

« Petra 'lerez, pez ifrontet,
Diskouarn tufod, beg morlivet ;
'Vi ket vil goude dimezi
Rak n'oulfe den d'az eureuji ;
Met ezomm ' vefe eur spontailh,
D'ober se e tapfes da dailh. »

ANNA

« Ganit 'mañ an holl siou mat
Ha bepred ne sell den d'az kât (kaout)
'Met al liper chopinadou,
Ar fouet boutik, ar c'hrak aotrou
O c'hoari sach-bount, o ruilha
Hep tamm dilhad d'en em wiska. »

IZABEL

« Me 'sonj te ac'h eus c'hoant klevet
Komz d'it eus an diouhar skarbellek ;
Hennez sur a zo paotr faro
Pa vez gantañ e goz vrigo
Digouezet d'ezañ eus e dad koz,
Tremen eur walenn ' zo 'n e foñz.

Eur paotr koant ez eo hennez,
E vleoa a liou da garotez :
Jilo gant e borpant lost moan
Ha c'houi gant ho paskin toskan,
Ho tavañjer berlij foulet,
'Zo daou bichon brao da welet ! »

ANNA

« Ni 'zo erru daou zen oadet
' Heuliomp ket ar c'hiz 'vel ma rit

Gant ho paramanchou-bagou
Hag ho chal betek ho potou ;
Ho chaoseneier ' zo broudet
Hag ho tud bemdeiz ' klask o boued. »

IZABEL

« Penaos, Anna, 'me Izabel,
N'oc'h ket erru prest da devel ?
' Vefen ket pell, ha c'houi a gleo
O tapout krog e-barz ho pleo ? »
— Perc'henn an devez 'n eur gomz dous
A zeuas da blenaat an trouz.

Ha pa voe debret o c'hoanio
Ez eo bet erruet Jilo
Da zougen he c'harr da Anna
P'en devoa « fleuriset » anezañ ;
N'en doa nemeti bokedo
Hag e oa stad e-barz Jilo.

(Klevet gant an Itron Katell ar Gwern eus a Borz-
Gwenn (Bro Dreger) ; daoust d'ezhi beza 89 bloaz n'eo
ket nec'het evit kana hag eur blijadur eo he c'hle-
vout).

Dirouestladenn
geriou kroaz
niv. 13

b	r	e	t	o	n	e	d	●
l	●	k	a	l	o	n	e	g
e	n	●	k	i	●	e	n	e
g	o	l	o	●	d	●	t	n
●	l	e	n	n	i	t	●	a
s	a	v	●	e	v	i	t	o
s	k	r	i	v	a	●	r	u
a	●	●	●	e	l	●	o	e
●	b	r	e	z	o	n	e	g

AL LOUARN LAER

Brudet eo Alanig al Louarn da veza eur paotr fin, eun trubard hag eur muntre ledan e goustiañs ; kemer eur penn yer evitañ n'eo ket laerez, ne ra, emezañ, nemet kemer ar pez a zo d'ezañ, rak an holl, hervez al losteg-mañ, a oar penaos ar yer a zo bet krouet ha lakaet er bed evit maga Alanig hag e neizadou lern bihan. Ha ma ya eur wech an amzer da glask eur c'honikl bennak, eo evit chench e veuziou rak mont a ra skuiz e javedou o chaokaat yer koz e-pad ar goanv ; koulskoude eur wech an amzer, evit ober koraiz moarvat, e ra korfadou c'houiled daoust pegen diaes eo mont war vaez warlerc'h ar re-mañ. Betek bremañ e kave awalc'h kemer peadra da garga e gof ; eur pennad a zo e teuas eur sonj diboell d'ezan, da ober eun dro lous bennak da Fanch ar C'here hag a wele re alies war dro gwaremmou an Dranig o laza d'ezan e gonikled.

Setu penaos e teuas a benn eus e daol.

Fanch ar C'here e-pad an deiz a vije e fri gantañ a-zioc'h ar bouteier-ler koz, lod da verrsolia, lod all da stanka eun toull bennak ennê pe da dacha. Mar karit kredi, c'houez ar bouteier-mañ a zo en tu all d'ar c'houez a laka an itronezed hag an dimezelled faro ouz o dremm pe ouz o bleo, ha n'ouzon ket e pelec'h c'hoaz, o sonjal deseo (touella) eur paotr yaouank bennak. Ma vefe dalc'het ar merc'hed-mañ e-pad eun hanter-devez e klopîn Fanch ar C'here, an eizte genta n'o defe ket a boan oc'h en em zigelien-na, rak ar c'houez a vefe d'o heul a gasfe kelienn ha c'houibu pell diwar o zro.

Goude merenn, eun deiz, Fanch ar C'here, poan benn d'ezañ gant an aezenn a save diouz ar bouteier

koz, a lavaras da Ittig, e hanter-tiegez : « Mont a ran da aveli va fenn ha da welout ha kaout a rin eur c'honikl bennak. » Kerz 'ta va Fanchig-me emezi, ha na zeu ket d'ar ger gant eur sac'h goullo ». Ha keit ha ma oa Fanch o larda e voutou, e lakaas d'ezañ eur vuredad strob-jakez en e sac'h d'en em grenvaat ma zegouezfe gantañ fallgaloni, ha da gaout berroc'h e amzer o c'hortoz Yann gonikl da zont ermaez eus e doull da voueta.

En eur dremen, Fanch a yeas da glask e gamalad Charlez ar bureo butun hag a oa vak awalc'h e-pad an deiz ; ne c'houlenne ket gwelloc'h eget mont da heul Fanch ar C'here rak, pa 'z ae e unan da chaseal peurluvia a rae tro wenn, e-lec'h pa vije gant Fanch e veze bepred rond ar sac'h, hag atao pleuñv pe vleu.

Setu ar baotred war du ribl koad Kilien, da waremm an Dranig e lec'h ma 'z eus fors douarennou ha kalz merourien enno. En em gavet e kichen an toullou unan a yeas war-du eur penn d'ar waremm hag egile war-du ar penn all, eur pennad mat etrezo gant aon da dapout ploum en o feskennou pa dennje hini pe hini anezo.

Gourvezet e oa ar baotred abaoe eur maread, Charlez e pleg ar c'hleuz hag Fanch en eur foz, a-dreñv eur vodenn radenn, kaer o doa gortoz, konikl ebet na ziskoueze penn e fri er maez an toull. Erru an abardaez, ha dizale e oa poent mont war-du ar ger. « Mont a ran, eme Fanch, da gemer eul lonkad strob jakez, evit kaout eun tamm pasianted c'hoaz ». Eur pennadig goude beza gourvezet adarre a-dreñv e vodenn radenn, Fanch a glevas eun tamm trouz gant an deliou sec'h. Sevel a reas eun tammig e benn da sellout dre an toullig, ha petra a welas ? Eur fri ha beg diousskouarn o tont goustadig eus a douez eur blochad radenn. « Sell ! sell ! emezañ, evit doare n'emaoun ket va unan o c'hortoz Yann

gonikl da zont er-maez eus e doull, da voueta. Gortoz eun tammig, tosta c'hoaz kamalad, ha diskouez da lost ma vo gwelet hag hen ac'h eus eur chupenn v Rao ». Alanig a dostaas goustadik war e sourig, atao e fri gantañ en aer, soun e ziouskouarn ha dreist-holl lemm e zaoulagad ; e-pad an amzer-se ar chaseour a chome hep tenna e alan e lagad gantañ war mir e fuzuilh hag e viz war ar bluenn. Klevout a rae e galon o skei en e greiz, e pad ma tostae al loen lostek.

« Rao ! rao ! » an daou denn er-maez. Alanig a reas lamm-choug-e-benn hag a chomas hep finval, gourserret e zaoulagad gantañ. Kerkent Fanch, eun troc'had lorc'h ennañ o sonjal er c'hroc'henn kaer en dije da rei d'e bried da c'holo he diouiskoaz ar goañv mañ, a c'halvas : « Charlez ! Charlez ! deus buan, eul louarn am eus lazet »...

Hogen, kaer en doa gervel, den na responte ha na zeue war-dro.

Charlez, morzet e zivesker o c'hortoz Yann lapin da zont, a oa aet war du koad Kilien da bichoneta, ha pa glevas tennou Fanch edo doun er c'hoad ; dont a reas endro ar buana ma c'hellas, nemet siouaz, ne zeuas ket buan awalc'h evit mirout ouz Alanig da c'hoari da Fanch eun dro eus ar re lousa.

Pa en em gavas Charlez, ar paour kaez Fanch a oa en eur stad ! ne ouie ket petra d'ober pe lenva, pe c'hoarzin en eur sach a ouz bleo e benn, hag en eur lavarout : « Va alc'houeziou, va alc'houeziou a zo aet gant al louarn ! »

— « Petra ? Petra ? eme Charlez. Petra zo c'hoarvezet ganeoc'h ? daoust ha klanv oc'h ? Respontit 'ta !... »

— « Ya sur, eme Fanch, brao eo respont ?... Va alc'houeziou a zo aet gant al louarn. »

— « Gant al louarn ! sur awalc'h oc'h eus kollet

ho penn. Gouzout a raen e oa eun hailhon an aneaval-se, hag a blij e d'ezañ ar c'hig fresk, nemet biskoaz n'em boa klevet en dije laeret traou ken diaes da lonka. Ha petra 'raio gant hoc'h alc'houeziou ?

— « Marteze c'hoariellou d'e lern bihan » eme Fanch.

— « Alo ! alo ! eme Charlez lez da richan a gostez ha lavar d'in petra a zo c'hoarvezet ?

— « Met gwir eo, eme Fanch, ne dalv ket d'in lenva pa 'z eo degouezet eo degouezet. Setu aman penaos an tamm louarn brein-se (rak e groc'henn ne dalveze ket pemp gwenneg) en deus c'hoariet an taol d'in :

A greiz ma oan o c'hortoz ar c'honikl da zont eus e doull, 'm eus klevet an deliou sec'h o trouzal. En eur sellout a belec'h e teue an trouz em eus gwelet ne oan ket va unan o c'hortoz Yann lapin. Gwelout a ris eul loen lostek o tostaat ouzin, e fri gantañ en aer, an avel a oa a-du ganin setu ne santas ket ac'hannoun. En dibenn, pa oa deuet tost awalc'h em eus darc'haouet daou denn gantañ, kerkent e oa astennet maro war ar waremm ha peogwir ne oac'h ket aze, e teuas em sonj staga e dreid d'ezañ hag e lakaat ouz va c'hein, a-istribilh diouz va fuzuilh evit mont d'ar ger. Siouaz, ne oa tamm poell ebet ganin, nemet an hini a stage va alc'houeziou. Alas ! n'o c'havin mui !

— « Alo ! alo 'ta leue, lez da vlejadeg a gostez, hag echu lavarout d'in penaos eo degouezet an traou », eme Charlez.

— « Gwir eo, a lavaras Fanch, n'eo ket hoc'h alc'houeziou ez int, rak ma vijent bet ho pije gwelet penn ho c'hoar Mari en eur zegouezout er ger, ha troad ar valaenn o c'hoari war ho choug !... Setu aman fin an abadenn : Pa 'm boa staget treid adrenv al louarn gant poell va alc'houeziou e teuas da

sonj d'in eus belost va bragou a vije bet mat da staga d'ezañ e dreid araok. Setu me d'e denna ; hogen, keit ha ma oa troet va c'hein ganin o tenna ar belost daonet-se, al louarn milliget a oa savet diouz maro da veo, hag, hep lavarout ger, a yeas en eur chilgamm war e zaou droad adreñv etrezek douarenn ar c'honikled, ha me war e lerc'h o klask kregi en e lost, rak va fuzuilh a oa diskarget ha n'em boa ket amzer d'he c'harga ; nemet bep taol ma plegen va c'hein da dapout al louarn, va brec'h a vije atao eur meudad re verr ».

— « Pe ho manchou 'zo re hir », eme Charlez.

— « Marteze awalc'h, eme Fanch, nemet lavarout a ran d'eoc'h, a-benn ar wech all pa dapin anezañ me a grougou dioustu al louarn brein-se ! »

— « Da c'hortoz, eme Charlez me a gred a roio amzer d'eoc'h d'ober alc'houezioù nevez ha da glask poellou. »

Ne gontin ket d'eoc'h an degemer a oa graet d'ar paour kaez Fanch hep e alc'houezioù, rak ne fell ket d'in lakaat va fri e lec'h ne sell ket ouzin.

En amzer da zont kamalad Fanch,
Ho pet hiroc'h ho prec'h eget ho manch,
Evit gellout kregi e lost al louarn
En e dreid pe en e ziouskouarn,
Da virout outañ mont gant hoc'h alc'houezioù
D'o c'has d'e lern bihan da ober braouigou.

Ker Anna, 16 eost 1938.

F. JONKOUR.

TRI BLOAZ

A-greiz-holl, e savas naon d'ezañ outi, p'edo o treuzi dre zegouez ar gêr en doa kuitaet tri bloaz a oa, ha ma oa bet e gariad e-pad eun hañvez tomm-heoliet ha leun a vleuniou.

Tri bloaz abaoe m'en doa he gwelet evit ar wech diweza ! Ha dirak sell e eñvor, he zrolinenn kensonel ha lank a steuzie e latar-noz miz Here o koueza war riblou al Loar ledan... Eur c'harr-tram o lammat war he lerc'h. Taolskub e c'houleier tredan. An deñvalijenn diboull tro-war-dro. Ha netra ken diouti... da viken !

Yaouank-flamm e oa neuze, war e zaou-vloaz war 'n ugent. Sutellet en doa en eur heja e ziskoaz, ha troet kein. A-walc'h gant hounnez, a soñje d'ezañ. Ha mont da glask re-all, na petra 'ta !

Hizio, avat, en eur vale e-unan, da serr-noz, hep na mestrez na keneil, en eur vro n'anaveze den mui enni, d'ar c'houlz enkreuz a ra diaes da gement beajour dioaled, koun outi, ezomm outi, naon outi a zeu d'ezañ en-dro, didruez.

.....

N'en em gave barrek da netra, d'an ampoent, nemet da starda eur plac'h en e zivrec'h. Unan a anaveze. Hounnez en defe fenoz. Sur a-walc'h edo c'hoaz aze. Dalc'het en doa koun eus he boazioù. Anaout a rae mat-tre he roll-amzer. Perak e vije aet diouz he labouradeg, ha diouz he zi ? Gounit a rae madik a-walc'h he zamm buhez o wea rouedou, a-hont, en tu all d'ar ster. Ober a rae hec'h annez e ti he mamm, a-dreñv al liorz-kêr, en eur straed sioul a skoe war-du porz-hent-houarn ar marc'hadourez.

Ha dre ma haste davet al lec'hioù m'edo-hi boazet da dremen, e vage menozioù leskidik en e benn.

Hini ebet eus an tri bloaz ne boueze mui war e ziskoaz. Ken sur e oa da gaout e vuia-karet en-dro ma tride gant al levenez, levenez veo an den o vont davet ar vaouez goant, dianav en derc'hent. Rak, pa vezer bet dispartiet diouz eur vestrez eur pennad mal a amzer, ez adkaver eur vaouez nevez, ouz he adkavout. Ha ne nac'ho den hoalerez dispar eur vestrez nevez !

Ne fell ket d'ezañ soñjal he dije gallet kaout eur mignon all, abaoe o disparti, pe dimezi. E askre a lavare d'ezañ n'oa ket echu pep tra etrezi hag heñ, peogwir n'oa bet graet nemet boulc'ha. Dalc'het en doa pep gwir war ar plac'h-se. N'en doa ket roet d'ezi da c'houzout n'he c'hare ken, pe e oa c'hoant ennañ mont diouti.

Gwechall, ez ae diouz he labouradeg da c'houec'h eur dres. Ha da c'houec'h eur hanter, p'edo ouz he gortoz en e goazez war eur bank eus liorz-kêr, e spurmante he zrolinenn damzu hag hirvoan o tifoupa, a gammadou herrek, dre bôrrastel al liorz, o vont d'ar gêr. Ar bank-se, gwerlivet ha merket warnañ ano eun oberer a Baris, ec'h azezint adarre warnañ. Gortoz a ray... E meur a romant e c'hoarvez traou evel-se. Perak e vije bepred disheñvel er vuhez ? Ya, azeza' ray war ar bank koz, da c'hortoz donedigez an danevell estlammus, tennet dre vurzud a-greiz levr an amzeriou aet e-biou.

Emañ atao ar bank aze. Azeza ra. Horolaj an iliz-hont a sko unan hag unan e euriou arem. C'houec'h eur ! A-benn eun hanter-eurvez e vo aze. Ha koul-skoude... N'oar mui. Ha ma ne zeufe ket. Ne glev netra nemet koroll diboeñ e galon en e vruched. Evel eul labous en e gaoued, redek a ra e sell a-hed kilihouarn al liorz, o klask gwelout dre-holl war eun dro. Ha dre ma kantren e sell er pellder, e sank e spered dounoc'h-douna en amzeriou kent, o'n em

zistaga diouz traou ar bed gwirion. Ar pezh a c'hortoz n'eo ket tra hizio ; tra dec'h ne lavaran ket. Tra dec'h o tarza trumm e-mesk traou hizio. Ne gred ket nemeur e teuo. Evit gwir, ne c'hortoz netra, nemet tasmant an deizioù gwechall. Goulenn a ra ouz e gouñ hag-ouzh e faltazi degas dirazañ an tasmant-se ha rei d'ezañ an neuz a blijfe d'e galon.

Hec'h anavezet en doa fur. Karout a rae he glanded, ha talvezout a rae e vije karet evit he glanded. Kustum e oant da vale, da sul, a-hed glannou koadek ar Sevr. Kerzout a raent, kichen-ha-kichen, an eil krog e dourn egile, dilavar peurlies. Stoui a raent o fennou, gant eur mousc'hoarz, pa veze re izel skourrou ar gwez, hag azeza 'raent er geot founnus ha tomm, pa veze re bounner gwrez ar pardaeziou-hañv. Bourra 'rae kana flour eviti, hag e kane pell amzer, en-dra m'edo he daoulagad glas-doun o sel-lout ouz he buñvre o tirolla en neñv. Hi a gare dreist-holl kanaouennou diwar ar maez, o terc'hel da stumm-lavar ar gouerien, rak eus gouenn ar gouerien e oa, daoust d'ezi beza ganet er gêr vras. Gant eur pok a vare da vare e oa eurus evit eur sizunvez a-bez, hag ez ae en-dro kalonek d'he labour dilevenez. N'oa ket heñvel, ez wir, ouz kel lies merc'hed, o klask o diduell hag o flijadur gant ar c'henta anavezet ha kalz re-all war e lerc'h. Hounnez a ouie gortoz, ha lakaat eur paotr da vaga eviti trivliadou uhel. Keit ha m'edo bet ganti, he doa gortozet, hep plega outañ, ha distrafuilh he c'halon, rak lakaet he doa he fiziañs ennañ. Ha d'an deiz ma c'hortoze, marteze, e c'her a zen, en doa troet kein outi, en eur heja e skoaz, hep na kenavo na nozvez-vat !

Eur seurt plac'h yaouank en doa laosket da vont !... Ra vo chomet, e-pad an tri bloaz-se, re hir, ken kreñv ha m'edo diagent ; ra vo chomet hep anaout ar c'hambrou hudur, o gwele-houarn bihan,

a zo gouestlet d'ezo merc'hedigou reuzeudik ar rak-
kêriou, p'o deve tostaet ouz paotred a zo ! Ha setu
ma krog aon ha doan ennañ...

Emañ seiz eur o seni. N'eo ket deut...

Ar paotr a ya kuit eus al liorz-kêr. Prennet eo ar
porrastell war lerc'h. A-hed kaeou ar ster deñval,
e kantren hep soñj na pal. En deñvalijenn, avat, ha
daoulagad ha para warnañ...

Emañ hi dirazañ. Heñ a chom a-sav. Steuziet ar
bed tro-dro, deut an amzer war e c'hiz. Hi a zo eur
mousc'hoarz nec'het war he muzellou. Treutoc'h eun
tammig he dioujod, brasoc'h he daoulagad. Menel a
reont an eil dirak egile, hep ranna ger. Heñ a gomz
ar c'henta :

— N'emaoc'h ket o tont eus al labouradeg d'an
eur-mañ !

— Ne vezan ket mui el labouradeg-se.

— Pell a zo ?

— Bloaz a zo.

Graet eo o divizadeg gant gerioù ha taviou tro ha
tro, ken helavar an eil re hag ar re all. Tremen a ra
eun avel c'hleb goustadik. Heñvel eo d'ezañ emañ
unan all o komz dre c'henou an hini a anaveze. Hag
emañ o vont da c'houlennata ar plac'h a zo dirazañ
neket diwar he fenn-hi, kentoc'h avat, diwar-benn
eur vuia-karet aet da anaon. Ar goulenn a zeuas,
aonik, war e ziweuz.

— Abaoe ?

Evel eur voger bounner o sevel dirak traou tener
ha priziuz, ar respont a darzas, rok, en noz.

— Ya.

Gwrac'hed a dremen. Tevel a reont. Ha bremañ :

— Perak ?

— Perak e oac'h aet diouzin ?

En o sav emaint atao an eil dirak egile. Ma vije
bet sklaer a-walc'h e vije bet gwelet izili ar paotr o

krena. Sounn ar plac'h evel eun delwenn marimor,
ken difiñv ha maen ; moan-neud en he dilhad du,
ken doun he daoulagad ha re eun intañvez.

Nag enk e vez dremm eur plac'h, a-wechou !

— Kriz ar vuhez, eme ar paotr.

Ar plac'h a hejas he skoaz.

— Biskoaz, koulskoude, n'em eus ho karet kement
ha bremañ. Ya, c'houi. Lavarit d'in em eus bevet
pell diouzoc'h en eur bed diwirion, ha penaos em
eus huñvreet nemetken. Lavarit n'eo ket aet tri
bloaz e-biou, hag emamp c'hoaz dec'h. Dec'h eo a
gimiadis ouzoc'h. N'eus bet netra, nag heol, na noz,
na deiz, na joa, na buhez abaoe hon eus en em welet
evit ar wech diweza. Heñvel oc'h atao ouz an hini
a oac'h. Perak e vijec'h kemmet ? Ne oa ket tonket
d'eoc'h. Ne oa ket an dra-se em soñj. Ne felle ket
d'in. Lavarit d'in ez omp dec'h...

— Evel-se ho pije ranket komz tri bloaz a zo.

An den taolet er mor avat, diwar al lestr o sank, a
ne fell ket d'ezañ mervel, ha klask a ra, betek e ana-
lad diweza, kregi e pep tra war flot a dremen war-
hed e vrec'h.

— Soñj hoc'h eus dalc'het eus an deiziou-hañv
m'edomp ken eürus ?

— Pell eo.

Eur predig.

— Ret eo d'in mont, eme ar plac'h.

— Da belec'h ez it ?

— Emeur ouz va gortoz.

— Piu ?

— Petra vern ?

Darè e oa da vont. Her c'hompren a reas o welout
he daoulin o fiñval eun tammig a-zioc'h he zreid
diflach. Ret d'ezañ ober buan.

— Me fell d'in pokat d'eoc'h.

— Grit.

Pokat a reas da vuzellou sklaset ha sec'h eun distera. Hini ebet eus an tri bloaz ne voe lammet kuit.

— Kenavo.

Hag hi kuit en-dro, hep trei he fenn. Hag he zrolennenn kensonel ha lank, damblegetoc'h eun tammig eget gwechall, ha steuzia el latar-noz, evel tri bloaz a oa. Ar wech-mañ, avat, e oa daerou war vevenn malvennou eun den tri bloaz kosoc'h.

En e ziabarz, e poull e galon, n'oa mui nemet eur paotrig paour o ouela c'houero, o ouela e-unan, d'an amzer dremenet ha d'ar garantez gollet. Soñjal a reas eur pennadig en e vamm. Piou, nemet ar vamm, a c'hellje dic'hlac'hari ar wazed ?

Ha goude e soñjas er gouleier, er boesonioù, er sonerez, er merc'hed karadek alao, e keflusk an tiez-noz, a zo war an douar evit lakaat ar baotred da ankounac'haat.

Ha, dilevenez, ez eas di.

P. GOULARZ.

Spered Bro-Sveden

Al lonker bier.

« Ac'hanta, petra a zo ganit Peter Petersson, ma chomez amañ azezet dirak da werennad vier gant eur stumm ken nec'het hag eur c'hi en defe lonket eur c'horn-butun », eme eur mignon da Beter. « Feiz », a respont Peter, « n'ouzon mui ar pezh he deus lavaret d'in va gwreg :

pe m'eo ret d'in eva diou werennad vier da dont en-dro d'ar ger da zek eur,

pe eva dek gwerennad vier ha dont en-dro d'ar ger da ziv eur ? »

AN HUDROGEN

Arouez an hudrogen a zo H. An ano a hudrogen a dalvez kement ha ganer-dour ; danvez-dour (wasser stoff) a vez graet outañ en alamaneg. Kemeret eo bet an anioù-se dre ma teu an hudrogen da ober dour dre en em staga ouz an oksugen.

An hudrogen stag ouz an oksugen a zo eun danvez eus ar gwella marc'had hag ar paota (1) : an dour eo hag an dour a c'heller kaout evit netra.

Hudrogen a gaver c'hoaz en holl zanvezioù glaouek (2) tost da vat.

PERZIOU AN HUDROGEN

Perziou naturoniez. — 1. *Fetisder* (3). — Bez 'ez eo an aezenn ar skanva. Eur volekulenn a hudrogen, da lavarout 22 litrad 4, o chom dindan gwaskadenn (4) an aergwiskad hag en domnder à 0°, a bouez 2 c'hramm ; padal eur volekulenn nitrogen a bouez 28 g. hag unan a oksugen 32 g. ; 22,4 litrad aer a bouez 28 g. 8 ; $28,8/2 = 14,4$ gwech skanvot'e eget an aer eo eta an hudrogen.

Implijet e vez abalamour d'ar skanvded-se, da leunia aer-listri dre aezenn (5), daoust d'ar riskl devi a zeu da heul, pa n'heller ket kaout a helium, kavet gwelloc'h, dre ma 'z eo diriskl, daoust ma pouez 2 wech muioc'h ha ma koust kalz keroc'h.

2. *Silusted* (6). — Ar pouez skanv-se a zo ivez

(1) Paot : abundant.

(2) Glaouek : organique.

(3) Fetisder : densité.

(4) Gwaskadenn : pression.

(5) Aer-listri dra aezenn : dirigeables.

(6) Silusted : effusion.

penn-kaoz e silusted ; ar silusted a zo kenveriek (7) gant ar pouez molek (8), setu perak an hudrogen eo an aezenn ar muia silus, an hini a en em sil an aesa.

3. *Treuzusted d'ar gwrez* (9). — Ar gwrez a red a dreuz an aezennou diwar goust an taoliou a sko ar molekulennou an eil ouz eben hag ouz kosteziou al listri a zalc'h anezo ; an aezenn ar skanva eo ret d'ezi skei aliesoc'h evit bounta kement hag ar re all. Dalc'had gwrez (10) an aezennou, a hend-all, a zo an hevelep hini evit ar re o deus diou elfenn en eur volekulenn dindan an hevelep gwaskadenn. An hudrogen hag a sko kalz aliesoc'h eget an aezennou all, a gas ivez ar buana ar gwrez.

Perziou kendagerez. — I. — Korfou unan elfennek (11).

1. An hudrogen a zev en aer evel ma ra en oksugen ; eus an devadur-se (12) e tiwan eur gwrez a 35.500 kalorienn dre c'hramm a hudrogen.

Evit kenveria talvoudegez ar wrez-se gant gwrez-devi an danvezioù all, lavaromp e ro eur gramm petrol (eol-douar) war-dro 11.000 kalorienn, eur gramm glaou war dro 8.000, eur gramm koad war dro 4000-5000 hag eur gramm gaz ar c'hêriou war dro 4000-5000. Ar wrez vras a ziwann diouz devadur an hudrogen a C'heller ober ganti evit trouc'ha plakennou houarn, evit kendeuzi ar metalou (junterez gant an hevelep danvez) (13) h.a. Ar gorzennig oksudrik (14) a vez graet ouz ar benveg a zegas an hudrogen hag an oksugen da zevi ha da rei ar wrez-se.

(7) Kenveriek : proportionnel.

(8) Pouez molek : poids moléculaire.

(9) Treuzusted d'ar gwrez : conductibilité thermique.

(10) Dalc'had gwrez : capacité calorifique.

(11) Korfou unan elfennek : corps simples.

(12) Devadur : combustion.

(13) Junterez gant an hevelep danvez : soudure autogène.

(14) Korzennig oksudrik : chalumeau oxydrique.

E kemmesk gant an oksugen e c'hell tarza : a) pa vez tommet ha ma vez eun disterig a zour

b) pa vez lakaet da dremen er c'hemmesk eur fuluenn tredan (15).

2. Emstaga (16) a c'hell c'hoaz an hudrogen, en eur rei gwrez, ouz an halogened : ar fluor F, ar gwe-raez Cl, ar brom Br, an iod I. Emstaget a c'hell beza ivez ouz ar soufr evit ober hudrogen soufret SH².

3. Ouz an nitrogen e c'hell ivez emstaga da ober ammoniak NH³ en eur rei 3.600 kalorienn dre c'hramm a hudrogen. Hogen, kaer a zo lakaat nitrogen hag hudrogen kenver ouz kenver, o starda hag o zomma, ne zeu netra da vat ; skoilhon a zo o virout ouz ar gendagerez. An hent da heulia evit ober ar c'henstag-se a zo ket kavet gant Haber : lakaet e vez da dremen ar c'hemmesk nitrogen hag hudrogen e listri leun a ziskoilhaerien (17) war dro 550°, dindan eur waskadenn a 200 aergwiskad. An diskoilhaerien-se (war a greder : houarn nikel ha molubden, pe o c'hemmesk) a vuana kalz kendag an nitrogen hag an hudrogen.

Ac'hano e tennet eun ammoniak kenaozet. En eur zevi a zoare an ammoniak-se e teuer a benn da gaout an drenkenn nitrik ; ha trenkenn nitrik kenaozet evelse, koulz hag ammoniak kenaozet a zo gwelloc'h marc'had eget ar re tennet eus danvezioù an natur.

II. — *Korfou lieselfennek* (18).

Daou zoare ez eus d'an dagerez-se.

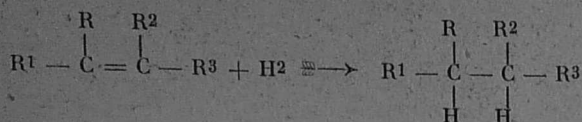
a) Bez e c'hell an hudrogen kendaga eur volekulenn, enni diou elfenn glaouon (19) staget kenetrezo gant daou ere.

(15) Fuluenn tredan : étincelle électrique.

(16) Emstaga : s'additionner, réagir par addition.

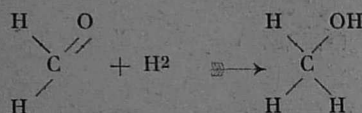
(17) Diskoilhaerien : catalyseurs.

(18) Lieselfennek : polyatomiques.

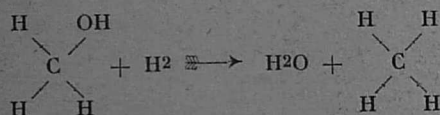

R¹ R² R³ o veza rannigou hudroc'hlaouonek (20) pe all ; H a zeu da walc'ha (21) an ere chomet diwalc'h (22) etre an daou c'hlaouon ; anvet e vez ar gendagerez-se gant an hudrogen, an hudrogenez.

b) Bez e c'hell an hudrogen taga eur volekulenn en ereou a zo etre ar glaouon pe elfennou all, hag an oksugen pe ar soufr ; da skouer ar formol a zeu da alkohol metilik

gant eur volekulenn all, an alkohol a zeu da hudroc'hlaouon (23)

An hudrogen a zo deuet a benn da denna eus H₂CO an O ha da lakaat en e lec'h 2 H ; tennet en deus eun O hag a bouez 8 gwech muioc'h eget 2 H, koazet (24) eo eta ar volekulenn.

(19) Glaouon : carbone.

(20) Rannigou hudroc'hlaouonek : radicaux hydrocarbonés.

(21) Gwalc'ha : saturer.

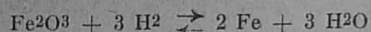
(22) Diwalc'h : non saturé.

(23) Hudroc'hlaouon : hydrocarbure.

(24) Koazet : réduit.

Ar gendagerez-se a vez anvet koazerez (25) hag ar c'hemm degouezet gant ar formol a c'heller envel koazidigez (26).

Eur skouer all eo koazerez an houarn unan hanter oksid Fe₂O₃ ; taget war dro 600° gant an hudrogen e ro an danvez-se houarn metal ha dour

e vez skrivet peogwir eo ar goazerez eus an tu kleiz d'an tu dehou, bevennet gant an oksiderez, eus an tu dehou d'an tu kleiz.

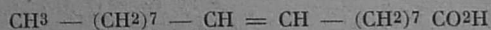
Peurliesha, koulz evit an hudrogenez hag ar goazerez, eo ret diloc'ha hag aesaat hent ar gendagerez gant danveziou ne vez lakaet nemet eun tammig bihan outo er c'hemmesk, hag a c'hell buanaat ar gendarerez hep kemer perz enni ; henvel e chomont en dibenn diouz ma oant en derou : diskoilherien hon eus graet outo. Evit ar goazerez hon eus komzet outi uheloc'h eo buanaet an dagerez gant platin, pe c'hoaz koevr.

AN HUDROGENEREZ

Lavaret hon eus petra a oa ; gwelomp breman war be seurt danvez ha penaos e vez graet.

1. *Trenkennoù druz*. — An trenkennoù druz a zo anezo dourennoù mar d'int diwalc'h, da lavarout eo ma 'z eus en eur volekulenn 2 ere etre diou elfenn glaouon ; evit o lakaat da galedi n'ez eus nemet o gwalc'ha a hudrogen.

Evelse o walc'ha an drenkenn eolek

gant H₂

→ CH₃ — (CH₂)₇ CH₂ — CH₂ (CH₂)₇ CO₂H
e teuer da gaout : trenkenn stearek kalet.

(25) Koazerez : réduction.

(26) Koazidigez : réduction.

Evelse e c'heller ober, gant eun eolenn, danvez bouji.

2. *Esterou* (27). — An hevelep hudrogenerez a c'hell beza graet war an esterou eus an trenkennoù-se ; kendag an drenkenn eolek gant ar gliserin a ro eun triester eolek eus ar gliserin ; an eol debri a zo graet dreist holl gant an triester-se ; hag ivez eoliou all evel an eol belum (28), hogen an eol belum a zo gantan c'houez ha blas ar pesk brein ; dre hudrogenerez an eol-se a zeu da devaat ha da galedi, ar c'houez hag ar vlas fall ez a kuit.

Evit ober an hudrogenerez-se e vez lakaet e kemmesk gant an eol, poultronn nikel oksid pe eun holenn nikel, aes da goaza, evel an nikel formiad ; tommet e vez wardro 250° ha kaset da vourboulha en eol, eur red a hudrogen stardet (29) war dro 50 kg. ; an nikel oksid pe formiad a vez da genta koazet betek an Ni gant an hudrogen hag an nikel nevez koazet-se a vuana kalz tagerez an eol gant an hudrogen.

En Alamagn hag e Bro-Saoz e vez graet evelse kalz druzoni hag a c'hell beza debret.

3. *Glaou*. — Hogen an hudrogenerez ar pouezusa eo an hini a vez graet war ar glaou-douar pe war ar glaou-gell (30) hervez doare ober Bergius. Ar glaou a zo eur c'hemmesk a hudroc'hlaouonou, kalz ereon e pep molekulenn etre an elfennoù glaouon ; bruzunet e vez ar glaou, mesket gant godron ha lakaet eun diskoilher e-touez, an houarn hanter oksid da skouer, ha bountet gant hudrogen e korzennoù tommet war dro 450° ; d'an dommder-se e loska an ereou etre an

(27) Ester : ether, sel.

(28) Eol belum : huile de baleine.

(29) Stardet : comprimé.

(30) Glaou-gell : lignite.

elfennoù glaouon betek zoken terri (craking e vez graet ouz an dra-se gant Amerikiz) ; an hudrogen a c'hell neuze taga ar molekulennoù disrannet hag o gwalc'ha ; an danvez a zeu er maez eus ar gorzenn dommet a vez strilhet (31) e kolonennou dispartia ; eur wech tennet outañ an ezañs skañv e c'heller ober eun adtremen d'ar peurrest er gorzenn tomm, bez e c'heller ober ezañs mat tre evelse. En Alamagn e vez aozet en doare-se war-dro eun hanter eus an ezañs implijet. En Amerik e vez graet gant eun doare henvel awalc'h evit hudrogena dilerc'hiou eol-douar ; e Bro-Saoz e vez graet muioc'h muia a ezañs kenaozet evelse adalek ar glaou ; e Bro-C'hall e vez graet eun tammig ivez. Kalz eo labourusoc'h da ober eget an ezañs all. Eun doare all a zo da hudrogena ar glaou : lakaet e vez an aezenn diwar zour (CO hag H₂) da domma hervez an doare kavet gant Fischer ha Tropsch. Dont a ra ac'hano hudroc'hlaouegou herus ; hogen n'eo ket tre koulz an ezañs graet evelse hag an hini graet gant hudrogenerez ar glaou end-eeun. An hudrogen implijet a zo unan eus an danvezioù ar c'hera evit an dra-se. Kaout hudrogen marc'had mat hag emzao a zo eta unan eus diaesa kudennou an ijinerez.

PENAOs E VEZ AOZET AN HUDROGEN

1. Sellomp da genta ouz an doareoù boutin a c'heller ober ganto pa vez ezomm hepken eun tammig bihan a hudrogen :

Lakaat eur metal kalin pe kalin douarek en dour hag dastum an hudrogen dieubet.

Lakaat metaloù all en dour-tommet awalc'h ; ar zing a dag an dour da gant derez da rei hudrogen ; an houarn a dag an dour war dro 800°.

(31) Strilha : distiller.

Da domnder an diavaez, lakaat dour trenken-
net (32) war eur metal, ar zing da skouer.

Lakaat an deuzadenn (33) natrium hudroksik NaOH
war silisium pe war houarn silisium.

Graet e vez c'hoaz hudrogen dre dredan distage-
rez (34) an dour; evit kreski treuzusted an dour d'an
tredan e vez teuzet ennan eun tredan disrannad evel
an natrium hudroksid.

2. A vras e c'heller ober hudrogen hervez an doa-
reou displeget uheloc'h ; dreist-holl an tredan dista-
gerez a zo implijet evit kaout hudrogen glan, pa vez
marc'had mat awalc'h an nerz-tredanel.

Hogen evit aoza ammoniak pe evit hudrogenerez
ar glaou ne c'heller-ket ober gantañ. Kalz re ger e
vefe.

Evelhen e vez graet : Pa lakaer da dremen aezenn
zour war c'hlaou ruz tan, ar glaouon a gemer oksu-
gen diwar goust an dour hag e kaver e penn all ar
fourn hudrogen ha glaouon oksid

CO hag H₂ eo penna danvezioù an aezenn diwar
zour, anvet c'hoaz ar gaz paour. Ar CO eo ret e denna
kuit, rak eun ampouezouñ eo evit an diskoilherien.
Setu penaos e teuer a-benn d'hen ober en eur greski
ar c'hementad a hudrogen :

An aezenn diwar zour hag an aezenn zour a vez
kaset e barz troerien (35) tommet war dro 500° ha
karget gant diskoilherien evel spat houarn CO₃Fe,
pe c'hoaz kailh-houarn ; an aezenn zour hag ar
glaouon oksid a gendag :

an aezenn c'hlaouek CO₂ a zeu ac'hano a c'heller e

(32) Trenkennet : acidulée.

(33) Deuzadenn : solution.

(34) Tredan distagerez : electropolyse.

(35) Troerien : convertisseurs.

zeuzi en dour dindan eur gwaskad a hanter kant kilo
dre gantved metrad karrez ; lakaet e vez an dour yen
da dreuzi a enep red d'an aezenn ; da skouer, en eun
tour kran (36) karget a veinigou pe a ruilhennou
« Rachig », an aezenn seul vui ma koll lod eus he
CO₂ a zegouez gant dour glanoc'h glana ; reiza a
c'heller red an aezenn pe red an dour evit ma vo
peurdennet an aezenn c'hlaouek CO₂ a-benn ma
tegouezo an aezenn e krec'h. Hudrogen glan awalc'h
a zeu er maez eus an ardivinkou-se (37). Setu penaos
e vez graet hudrogen da hudrogena ar glaouon her-
vez doare ober Bergius.

Evit kenaoza ammoniak e vez graet tost henvel an
hudrogen. En Amerika e lec'h ma ez eus kalz a
aezennou hudroglaouek e c'heller ober a hend all ;
lakaet e vez ar metan hag an aezenn zour da gen-
daga war dro 800-1000°

Evit lemel kuit ar glaouon oksid CO, e vez graet
evel displeget uheloc'h.

H. M.

(36) Kran : cylindre .

(37) Ardivink : appareil.

« L'étrange aventure de l'armée de Bretagne »,
gant C. Le Mercier d'Erm.

Studiadenn diwar paperou testeni nevez, gant eur
skeudennadur diembann a 70 taolenn :

Skeudennou, luc'hskeudennou, tresadennou, peur-
henveladurioù.

Eul lodenn ankounac'haet eus ar pezh a zo bet anvet
« ar bloavez spontus ». Ar wirionez war armead ar
Vrezoned e Conlie. Penaos, goude o derc'hel eno hep
armou, hag awechou hep bara, e oent kaset da laza-
deg ar Mans ha saotret o ano gant gouarnamant
Pariz.

C'hoant am eus (Brezoneg eeun)

Setu eur gontadenn all am eus klevet gant va zintin Emma Kerharo :

Eur wech e oa teir flac'h yaouank hag a veve eürus gant o zad. Tremen a rae hemañ evit beza pinvidik hag ano a-walc'h a veze er vro eus e beadra.

Dont a rae da gosaat koulskoude hag eun abar-daevez goañv e varvas. E deir mere'h, glac'haret, a wiskas e zilhac kaera d'ezañ hag e veilhas betek beure an obidou (1). Er beure-se, eta, hag i oc'h en em wiska evit an interamant, setu ma teuas en ti tri zad kabusin. Mont a rejont war o daoulin gant doujañs dirak ar varskañ (2) hag echu ganto' o fedennou, ec'h en em lakajont da gonforti ar paour keiz plac'hed a ouele muioc'h-mui :

— « Klevit, dimezelled, bezit assur e kemeromp perz en ho poaniou ; ho tad a oa, Doue d'e bardono, eun den mat ha laouen e vefemp ma c'hellfemp ober eun dra bennak da ziboania ac'hanoc'h en eun devez ken trist hag eo hemañ. It hardiz dinec'h da interamant ho tad ; e keit-se, e tiaozimp ar chapel hag e lakaimp an holl draou en urz e-barz an ti. »

— « O, tadou santel, re vat oc'h ; penaos ho trugarekaat evit ho kras-vat ! »

— « Ta, ta, ta, trugarekaat a-walc'h ! Hon dever eo ober eun dra-bennak da sikour ac'hanoc'h. It e peoc'h ha bezit dinec'h ganimp. »

Mont a reas eta an teir flac'h yaouank da gas o zad betek ar vered ; pell a-walc'h e oa houmañ diouz an iliz hag ouspenn diou eurvez a oa tremenet a-raok ma teujont en-dro d'ar gêr. O tont e-barz an

ti e voent gwall-souezet avat o welout ne oa ket bet diaozet chapel ar maro ; brasoc'h e voe o souezenn c'hoaz pa weljont an dizurz a oa en ti : digor ar presou (3), dispennet an irc'hier ; war an daol e oa chomet restajou ar pred o doa kemeret hon tri zad kabusin, ha diouz niver ar boutailhou goullo, ar remañ o doa kavet ale'houez ar c'hao.

— « Ma, ma, ma ! memestra ! » eme ar plac'hed goude beza gwelet e oa aet ivez ganto yalc'h o zad, « setu amañ tadou kabusined eus eur seurt nevez, hañ ! Biskoaz kement-all ! Hag eul liou ken a feson ha ma oa warno ! »

— « Goustadik ! » eme ar c'hoar hena, eun tamm plac'h speredek anezi, « e-lec'h chom amañ da glemm, e vefe gwelloc'h d'imp mont da glask hon tri laer ; buana ma redimp war o lerc'h ar gwella. »

Ne gemerjont ket amzer da gempenn o zi ha dont a rae an teñval — e kreiz miz kerzu e oamp — pa oant o vont gant hent Gwengamp.

— « Lezel, lezel ! a lavare ar c'hoar hena d'an diou all, n'emañ ket gwall bell an tri labous-se, hag evel m'o deus karget o c'hof ha m'o deus arc'hant da zispign, sur a-walc'h e kavimp anezo o lonka en eun davarn bennak. »

Goude kerzout e-pad diou eurvez e tegouezjont e Gwengamp. Evel ma tremenent e-tal eun ostaleri e klevjont trouz bras enni ; tud vezo o c'hoarzin hag o farsal, moarvat.

Skuiz evel ma oant goude eun devez kement a c'hlac'har ennañ, c'hoant o doa da ziskuiza eun tam-mig. Mont a rejont e-barz eta, hag edont o vont da c'houlenn eur gambr digant an tavarnour pa weljont ouz taol hon tri c'habusin o karga gwin hag o kana a-bouez penn.

— « Hañ ! Holla vat ! Mat eo ar jeu ; Doue an hini eo en deus hor c'haset betek amañ. Bremañ avat

eo ret c'hoari an taol ha dont a-benn da gaout hon arc'hant. »

Ha mont da azeza, hep lavarout ger, en eur c'horn eus ar sal ha goulenn da goania.

A-benn eur pennad e voent gwelet gant ar gabusined ha setu ar re-mañ ouz o fedi dioustu (kén mezo e oant n'anavezjont ket ar re o doa laeret).

— « Alo, dimezelled, na c'homit ket hoc'h unan aze, deuit da gemer ho koan ganimp ; ni a baeo, n'eo ket an arc'hant a vank d'imp. »

A-benn ar fin ec'h asantjont hag e teujont ouz taol an tri lonker. Ar re-mañ a rae eun todilhon-ifern (4) hag a skarze (5) o gwerennou ken na raent.

— « Arsa ! eme unan anezo d'eur plac'h, pe ano ac'h eus-te ? »

— « O, me, tad kabusin, am eus eun ano iskis ; ne gredan ket e lavarout d'eoc'h. »

— « Ta, ta, a respontas ar c'habusin, lavar anezañ bepred. »

— « Ac'hanta, « c'hoant am eus » a reer ac'hannoun. »

— « C'hoant am eus ! c'hoant am eus ! » hag an tri laer da c'hoarzin leiz o genou.

— « Arsa ! eme an tavarnour, n'hoc'h eus ket mez da dregasi evel-hen an dimezelled-mañ. Bremaik e lakañ ac'hanoc'h er maez ma padit d'ober trouz. »

— « Ba, ba ! n'it ket droug ennoc'h ! arc'hant hon eus ha paeet mat e viot. Ha te, emezont d'an eil plac'h, pe ano eo da hini ? »

— « Me, am eus eun ano iskisoc'h eget hini va c'hoar, ha ma lavaran anezañ d'eoc'h e c'hoarzet kreñvoc'h c'hoaz. »

— « A ba ! hast buan e lavarout 'ta ! »

— « Ma ! « Ober a ran » eo va ano. »

— « A, a, a ! a darzas an tri c'habusin, mezvoc'h-mezva ; « c'hoant am eus », « ober a ran », c'hoant

am eus, ober a ran ! Biskoaz n'hon eus klevet kement-all. »

— « Ha te ? » emezont d'an trede plac'h.

— « O, me, a respontas eben, am eus eun ano fen-tusoc'h c'hoaz ; peogwir e fell d'eoc'h e c'houzout : « graet am eus » an hini eo. »

— « C'hoant am eus, ober a ran, graet am eus, c'hoant am eus, ober a ran, graet am eus », hag an tri lampon (6) a adlavare an anoiou-mañ war an holl doniou hag a c'hoarze gwell-pewell.

— « Findempred ! rei a reot peoc'h ? eme an tavarnour. Biskoaz n'em eus gwelet kabusined ho seurt em zi. Ha setu a-walc'h evel-se ; ma n'it ket da gousket bremañ, e skoñ ac'hanoc'h er-maez ha c'hqui beza kabusined ! »

— « Hopala ! wichedrou diwar ar bern kaoc'h-kezeg ! Goustadik mar plij ! ni hon eus arc'hant da baea, moarvat... c'hoant am eus... ober a ran... graet am eus... A ! A ! A ! »

Neuze e c'houlennas ar merc'hed yaouank eur gwele da dremen an noz. Ne oa nemet eur gambr en ostaleri avat, ha feurmet e oa bet gant ar gabusined. Ma yeas an tavarnour d'o c'havout o c'houlenn outo lezel gant ar plac'hed unan eus an daou vele-kloz a oa er gambr.

— « Ya laouen ! » a asantas ar re-mañ.

Ha tra ma yae an dimezelled da gousket, e chomjont en traoñ da garga c'hoaz.

Padal, en eur en em ziwiska e tivize an teir c'hoar a hanter-vouez :

— « Bremaik, emezont, pa erruo an tri hailhon er gambr, e raïmp van (7) da veza kousket c'houek. Ne zisfiziint ket diouzimp, rak sklaer eo, n'o deus ket anavezet ac'hanomp ; neuze e vo ar c'houlz da zigeri hon daoulagad ha da sellout e pelec'h e lakañt ar yalc'h. Warc'hoaz ar beure, kerkent ha goulou deiz,

e vimp dihunet gant an tavnour evel m'hon eus goulennet outañ ha neuze e kerzimp kuit hep gortoz ma tihunfe an tri laer-se. »

A-boan ma oant en em silet etre al linseliou ma klevjont an tri sac'h-gwin o pignat, bec'h warno, gant ar skalierou.

Deut er gambr, e tostajont ouz gwele ar plac'hed yaouank :

— « Kousket-mik int, eme unan ; arsa ! paotred, pelec'h e vo kuzet ar yalc'h ? »

— « Me ' gred ne vefe ket fall dindan ar pennwele (8). »

Ha setu lakaet ar yalc'h eno.

Difiñv e chome an teir c'hoar en o gwele, met ne gollent ket eur ger eus pezh a lavared.

Nebeut goude e oa kousket ar gabusined gant o c'hofad ha tregerni a rae ar gambr gant o roc'hadeg.

Neuze e tiskennas ar c'hoar hena diouz he gwele didrousa ma c'hellas, ha ken skañv hag eun naer (9) o vont en he zoull, ec'h en em silas he dourn dindan pennwele ar gouskerien hag e krogas er yalc'h. Skarza a reas an arc'hant diouti hag e tastumas anezañ en eur c'hodell doun gwriet ouz he broz-dindan. Met ne chomas ket goullou ar yalc'h pell amzer avat, rak lakaat a reas ar plac'h yaouank e plas an arc'hant eun danvez ha ne oa ket aour... A ba ! lavaromp ar wirionez ! Resped d'eoc'h e k... er yalc'h.

An diou all d'o zro a roas o zammig skodenn hag adlakaet e voe ar yalc'h, leun-chouk, en he flas.

Pa darzas an deiz e teuas an tavnour da skei ouz dor ar gambr. Ar gabusined a roc'he ken na findaon ; evit ar c'hoarezed, savet e oant dija ha prest da vont.

Goude beza paeet o c'hont e tilec'hjont (10) hag

en hent war-du ar gêr, stad-bras enno eveljust gant o zro-vale.

E Gwengamp, padal, e kouske bepred ar gabusined. War-dro nav eur diouz ar beure, o welout na ziskennent ket, e pignas an tavnour betek o c'hambur :

— « Penaos, tri lampon a zo ac'hanoc'h, e sell oc'h da chom en ho kwele e-pad an doue deiz hizio ? Alo ! war sao hag hastit buan da bae pezh a dleit d'in. »

— « O, o ! a respontjont, bezit sevenoc'h mar plij gant ostizien eus hor seurt. Arc'hant hon eus, ouspenn hag hon eus ezomm d'ho paea. N'eo ket ganimp e kollot eur gweneg. »

En eul lavarout kement-se e savjont ha tennet ar yalc'h a-zindan ar pennwele e lakaas unan e zourn enni ; ne chomas ket da gonta ar peziou avat ! Neuze e weljont e oa aet kuit an teir c'hoar ; war eun dro, kollet o gwin ganto, e teuas da goun d'ezo eus an teir flac'h yaouank o doa laeret an deiz a-raok. Kompren a rejont, o sellout ouz dourn an hini en doa soubet er yalc'h, petra a dalve an tri ano : « c'hoant am eus », « ober a ran », « graet am eus »...

— « Setu ma 'z omp yennet (11) eus ar c'henta, 'vat, emezont. »

— « Ne ra ket se va c'hont, a youc'he an tavnour ; paeit ac'hanoun dioustu pe emaeun o vont da gere'hat an archerien. »

Ne oa ket tra all d'ober ha dastumet e voe an tri zad kabusin ; ar re-mañ, a-hend-all, ne oant tamm ebet kabusined, met tri lakepod (12) gwisket en doare-se da douella aesoc'h an teir hêrez (13).

Evit ar c'hoarezed, deut en-dro d'ar gêr ha kempennet o zi, e voe aozet eur friko bras ganto. Me a oa bet pedet ivez eveljust ; eno ne vanke netra : yod, krampouez teo ha re dano ; betek eur porc'hell rostet en e bez kontell ha fourchetes en e reor, 'drouc'he

neb a gare ; ha pep hini eun tamm gwastell en e c'hodell evit mont d'ar gêr. Me a oa deut eun tamm brao ganin, ma teu c'hoaz ar blaz em genou pa gontan kement-mañ d'eoc'h.

ERWANIG.

1 : obsèques. — 2 : tréteaux funéraires. — 3 : armoires. — 4 : vacarme infernal. — 5 : ringaient. — 6 : vauriens. — 7 : nous ferons semblant. — 8 : traversin. — 9 : serpent. — 10 : s'en allèrent. — 11 : coincés. — 12 : chenapans. — 13 : héritières.

Brezonég er c'henwerz

Eun dlead hag eur blijadur eo evidomp, rei da anavezout amañ e « SAV » ar re galonek ne gilont ket dirak implij ar brezonég en o micher.

Skouerion hon eus dija skrivet war o fenn e nive-renn diweza hor c'helaouenn. Setu bremañ eur skouer-all digaset d'imp nevez 'zo :

An Ao. S. Vallée mestr eun ti-labour, straed Kallak e Montroulez, n'en deus ket aon ober gant ar brezonég war e baper-lizer.

Lakaet en deus zoken folennou paper-stoub da veza moulet evit beza roet d'an dud hag ober brud hag embann war-dro e di. Ha moulet int en diou yez : brezonég ha galleg :

Lenn a reomp :

Kuñverez ha roudennerez

ruilhoul-mala

evit ar milinou-bleud

Bez 'e werzer ruilhoul-mala da jench

h.a.

An Ao. Vallée a labour eta evit mad hor Yez. Trugarez d'ezañ a greiz kalon.

Y.-M. MAB KOIG.

Kant vloaz ' zo...

Kant vloaz 'zo, ec'h embanne Hersart a Germarker dastum gwerzioù ha sonioù anvet gantañ : « Barzaz Breiz ».

Er c'hentskrid e lavar an oberour en deus dastumet danvez e levr o redek dre Vreiz-Izel, er pardo-nioù, er foarioù, er gouelioù a bep seurt, en nezadegou, er beilhadegou, en euredou ; klevet en dije ar c'hanaouennou-se digant klaskerien-vara, pilhaouerien, gwiaderien, milinerien, botaouerien-goad. Hini ebet anezo ne ouje lenn, emezañ, ha kemer a ra e boan da ziskouez anat n'ez eus nemet kanaouennou-pobl en e levr.

Koulskoude, tamallet eo bet d'ezañ, gant tud 'zo, beza ijinnet pe gempennet eun toullad mat anezo. Daoust hag eo gwir kement-mañ ?

Diaes a-walc'h eo respont ha tabutet e vo c'hoaz meur a wech diwar-benn ar gudenn-se, moarvat.

Met, e gwirionez, petra ' ra se d'imp ?

Lakaomp e vije bet ijinnet ar Barzaz Breiz penn-da-benn gant Kermarker ; ijinnet e vije bet koulskoude, kement-mañ a zo anat, a-ziwar darvoudou gwirion ha kustumioù koz hor bro. Evel just, ne vefe ket ken bras talvoudegezh a-ziabarz al levr neuze.

Met evidomp-ni, Bretoned, pelec'h emañ e dalvoudegezh dreist-holl ? Amañ, hep mar : lakaet en deus, hag e laka c'hoaz, karantez Vreiz ha karantez ar brezonég da ziwana e kalon meur a Vreizad. Dont a ra lorc'h ennomp o lenn taolioù-kaer hon tadou leun a galon hag a garantez-vro, ha kompren a reomp, daoust petra bennak a zo bet desket d'imp er skolioù, e tleomp chom o gwir vibien gouest da gerzout war o roudou.

Gout a ouzon, n'en deus ket soñjet Kermarker e kement-mañ, marteze, p'en deus embannet e levr ;

bezomp anaoudek koulskoude e-keñver an den en deus, evel ma skrive Roparz Aodig e niverenn genta SAV, « hep goût d'ezañ, graet ar muia war-dro kavell Breiz nevez. »

ERWANIG.

Dre ar c'helaouennou

Le Réveil Breton — niv. 19, embannet bep tri miz gant Unvaniez Arvor — 20 lur ar bloaz : It. Drouart — K.R. 24.565 Roazon.

En niverenn-mañ pennadoù a-bouez diwar-benn ar sonouriez vrezonek er skolioù (C.A. Collin), al Lennegezh vrezonek en Deskadurezh (M. Gautry), ar gwis-kamant brezon (J. Choleau).

Sizunvez vrezonek 1939 a vo dalc'het e St-Brieg adalek an 22 betek ar 26 a viz eost. Studiet e vo eno er bloaz-mañ : *an Tiegezh ha dirroadur brezonek ar vugale*. Eur gudenn a-bouez bras evel ma welit.

— Hor gourc'hemennou d'ar gelaouenn « Journal de Treguier », a embann breman pennadoù e brezoneg.

Ra vo heuliet he skouer mat gant holl gelaouennou ar vro.

Breuriez ar brezoneg er skolioù a embann eul levrig a gant pajenn « Marc'heger ar Gergoad » gant J. ar Go.

Priz al levr, daou skod dre ar post. Neb a c'hello a zo pedet da rei 10 lur pe ouspenn evit skoazella ar Vreuriez da rei prizioù d'ar vugale.

Skriva d'an Ao. Y. Le Goff, route de Kroaz-Toull, Gouézec, Finistère (C.C. 22.054 Rennes).

Pilhaouer Toull-ar-Sarpant

Anton Jezekel a oa bet darbet d'ezañ, o vont e-biou da Doull-ar-Sarpant, kaout e gorfad strafuilh.

Anaout a rit ar pezh tachennad douarou-pri-se, ne gaver warno, dre hed ha lec'hed, nemet dour-chag, broen, ha toullou e-leiz skoachet dindan geodachou divat, ar yeun, en eur ger berr, a 'n em astenn etre bourkou Gwipavaz ha Goueznou, en daou du d'an hent bras.

Var-dro rouz an noz e oa. Edo Anton Jezekel o vont da dreuza ar pont bihan. Eno, war a lavared, e veze gwelet traou. Ha klevet ivez, moarvat. Rak, setu taolioù skourjez o strakal, ha youc'hadennou ha sakreou o tarza, peadra da lakaat ar c'houezenn yen da c'hlebia d'eoc'h ho roched war ho kein. Ha « Tri mil malloz va Doue ! » amañ, ha « Ha me droc'ho e tammou, mab-gast lorgnez koatet ar bordilli ! » ha « Kerniel diaoul ar youdig hag e gi du daonet ! » war ar marc'had. Eur Sabbad !

Ar Jezekel a oa outañ eur pikol den, paket mat, ha krapet start ouz an douar. Heja 'reas e skrijadenn genta, ha sellout a reas er yeun diwar gorre ar pont bihan. A-hont, war e zorn dehou war-du Goueznou, e welas eur c'harr dianket diwar ar wenojenn striz, ha sanket unan eus e rodou betek e ahell en eur poull-fank.

Tostaat a reas Anton Jezekel.

— Hu ! bailh ! a hope ar charretour, dre ma sache war benn e varc'h. Al loen a oa anezañ eur bided Kerne, see'h ha beo e-giz e vestr. Sacha rae en-dra ma c'helle. Nemet re zoun e oa aet ar rod el lagenn. Ne fiñve ket ar c'harr. Traskal, ne lavaran ket.

Ar c'harr a oa leun-tenn : pilhou ennañ, dastumet

e kêriou ar maez a-hed an hentou, ha lien, danvez linseliou da werza pe da rei e trok, hervez mod ar bilhaouerien ; rak ar charretour a oa eur pilhaouer a Lokevred, Brenniliz pe ar Fouilhez, hep ket a var. Ha droug ennañ, m'hel lavar d'eoc'h. N'eus ket d'an dud bihan sec'h da vaga seurt korfadou imor.

— Va den mat, eme al Leonad, 'm eus aon e vefe dereatoc'h d'eoc'h, e-lec'h drouk-pedi evel ma rit, prometi eun oferenn d'an Anaon gaez, pe kinnig eur c'houlaouenn da sant Goueznou binniget, evit tenna war ho penn skoazell an neñv, d'ho sacha alese.

— Fidamdoue, marteze, paotr ! Pemp kant skoed a roin d'ar sant, mar kirit, ma tenn ac'hanoun diouz seurt toull-ifern.

— Nann, Toull-ar-Sarpant, va den mat !

E-keit-se, e harpe ar Jezekel e skoaz ouz lost ar c'harr ; hag ar bided o sacha reut, ar wazed o vac'ha pennok, — hioup ! — setu difankigellet ar c'harrad pilhou.

Etre c'houezi ha c'hoarzin, al Leonad ha paotr Kerne a dape o anal en-dro.

— Selaouit, va den mat, a c'houlenne ar Jezekel, a-benn eur pennad.

« Ho karr, ho loen, hag ho marc'hadourez, lakaet bern war vern, ne dalvezont ket pemp kant skoed. Kavout a ran souez ho pije kredet prometi pemp kant skoed d'ar sant evit kaout e sikour.

Ober a reas egile eun hej d'e skoaz :

— Mil skoed em bije prometet zoken. Tailhet em bije d'ezañ.

Dastumet gant YOUENN DREZEN.

Arnodennou " An Trec'h "

Echu ar bloavezh skol e Pariz, eo bet tremenet arnodennou an Trec'h e Ker-Vreiz.

D'ar 27 a viz Mae e oa 11 arnodennad evit an Trec'h Kenta ; 9 anezo a zo bet degemeret :

Ronan an Hir, notenn : mat-tre ha gwella meuleudi.

Annaig an Nêr, notenn : mat-tre ha gwella meuleudi.

Herve Mahe, notenn : mat-tre.

Bauthian, notenn : mat-tre.

Konan, notenn : mat.

Yann Anthony, notenn : mat.

Germena Danielou, notenn : mat.

Laurent, notenn : mat.

Yann Jade, notenn : mat a-walc'h.

D'ar 24 a viz mezeven, Paol Allertz Philippon en deus paket ivez an Trec'h Kenta gant an notenn : mat-tre ha gwella meuleudi.

D'ar 1^a a viz gouere e oa devez an « Trec'h meur ». Setu anioù ar re a zo bet degemeret :

Alberz Gwilhou, notenn : mat-tre.

Rimpot, notenn : mat.

Itron Maze, notenn : mat.

Gwerchet, notenn : mat.

Bodadegou « SAV »

Setu amañ war-lerc'h ar prezegennoù hon eus bet ar blijadur da glevout e bodadegou « S.A.V » abaoe miz du 1938.

- « Bro Saoz gwelet gant eur Breizad », gant an Ao. Koulouarn.
- « Ar yuzevien », gant an Ao. Maze.
- « Eun dro en Alamagn Hitler », gant an Ao. Gwerc'het.
- « Stourm ar Vrezoned emskiantek evit ar brezoneg araok ar brezel diweza », gant an Ao. Gwilhou.
- « Eun dro e Breiz, gant an Ao. Ar Floc'h.
- « Eur sell ouz ar Ouenn hag ar Ouennoniz », gant an Ao. Gwerc'het.
- « Diwar-benn c'houec'hvet levr Prederiadennou Meven Mordiern », gant an Ao. an Hir.
- « Spontailhou », gant an Ao. Daniel.
- « Eur veaj e Bro-Iwerzon », gant an Ao. Samson.
- « Ar vicherouriez », gant an Ao. Berthou.
- « Ar c'horoll e Breiz », gant an Dimezell Jermena Danielou.
- « Bro-Wened », gant an Dimezell an Douarin.
- « Ar c'han e Breiz », gant an Dimezell Miniou.
- « Bro-Gembre », gant an Ao. Berthou.

Kelc'h siellawouriez Vreiz. — Adalek bremañ eo krouet ar c'helc'h nevez. Pal ar c'helc'h eo boda an dastumerien siellou* a-douez ar vrezonegerien, aesaat an darempredoù etrezo, rei tu da bep hini da greski e zastumad. Evel dleet, *pep tra er c'helc'h a vo e brezoneg hepken*. Rak-se n'eus fors piou a c'hell dont e-barz gant ma asante d'ar reolenn. Eur skodennig dister — 20 real ar bloaz — a vo degemeret. Setu anioù an izili, da c'hortoz ma vo bet anvet eur rener, eur sekretour hag eun teñzorier : An Ao. Beranger (Talhouarn), Delalande (Kerlann), A. Solu, Kervella (Divi Kenan Kongar), L. Primel.

Skriva da Gerlann evit lakaat an ano (Da vruda ha da skigna).

* Gwelloc'h e kavomp ober gant « siellou », eget gant « timbrou, timbchou ».

Bodadeg kelennadurez Vreiz, dac'het e Kemper d'an 10 a viz ebrel, en deus graet divizou diwar benn ar skol vrezonek.

a) Skol dre lizer « Ober », renet gant an Dim. Gourlaouenn.

b) Skol dre c'henou graet e kalz kerioù.

Ar skol-hañv dalc'het e miz eost. Eno e c'heller tremen arnodennoù an Trec'h.

N'eus ket da fiziout er bolitikerien nag er Stad evit ober vad d'ar brezoneg. Greomp hon unan setu ger stur « ober » hag e skoazellerien.

GERIOU KROAZ

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1									
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									

A-hed. — 1. Da ober eun diskuiz etre diou solier.
— 2. An diouganer savet d'an nenv en eur c'harr tan.
— 3. Mont etrezek an nec'h — Meur a hini a vez er parkeier d'an diskar amzer. — 4. Distaget e vez evelse al lec'h ma vez labouret ennan an houarn. — 5. Lapous bras hag a vev war ar menezioù. — 6. Ragano — Ar pezh a vez evet. — 7. Bepred... — Pep den en deus unan. — 8. Eus eur vro all. — 9. Hini eur bugel a zo flour — Eus ar verb sevel.

A-Serz. — 1. Graet e vez e lec'h ma ez eus dour.
— 2. Lakaet e vez da nouenni — Kemeret e vez unan evit tana ar c'horn. — 3. Bras eo hini ar Vretoned maro er brezel — Koch. — 4. Tabut — Eus ar verb mont. — 5. Kemmesket : Eun torfed — Eus ar verb eva. — Eur straed. — 6. Rak kemmesket. — 7. Meur a hini ez eus en tan — Koroll. — 8. Er c'herioù ez eus kalz anezo — Rakger. — 9. Pep kanaouenn he deus unan — Eus ar verb rei.

Setu aman roll ar strolladoù brezon a ra e Pariz war-dro ar c'horoll hag ar c'han :

Kelc'h Keltiek, chomlec'h :

124, rue de Lagny, Paris 20^e

Korollerien Breiz Izel, chomlec'h (Koroll hepken) :

14, rue Gounod, Nanterre

Labour ha Kan, chomlec'h :

3, rue du Maine, Paris 14^e

Nevezadur, chomlec'h :

86, rue N.-D. des Champs, Paris 6^e

Ar re a gomz brezoneg e Pariz

*a ya holl da zebri krampouez
ha da eva sistr hor bro d'an*

Niverenn 39 e straed Caumartin

Digemer dreist ha tud laouen a gavont eno

— Eured hor mignoned Helena Gwilhou ha Josef Maze a zo bet lidet e Plouezoc'h d'al lun 17 a viz Ebrel. Hor gourc'hemennou kalonek hag hor gwella hetou a eurstéd.

Hor mignoned Tina ha Yann ar Beg a gemenn d'eomp ginivelez o merc'h Gwenola. Gwella gourc'hemennou hag hetou a eurvad.

TI-LOUZOU AR POST

Marsel AODIG

(apotiker eus skol-veur Pariz)

4, Str E. GRESSON (18 Bali Orleans) PARIZ (XIVe)

LOUZEIER-MERK

LOUZEIER KEMENNET GANT AR MEDISIN

DROGEREZOU

C'HOUEZ VAT, SOAVON, HAG ALL...

Kaset e vez ar varc'hadourez da di an dud

Pellg. SUFren 30-35

BREZONEG EN TI

ON PARLE FRANÇAIS

It da zebri da di

JOS-BEUZEN

(eus ar C'hlostr-Pleyben)

27, rue Vandamme (e kichen Montparnasse)

traou mat ha marc'had mat

KRAMPOUEZ, STRIPOU, KIG SAL,

YOD KERC'H d'ar gwener

« Eun degemer eus ar gwella d'ar vrezonegerien »

VERNOL

LIVADURIOU — LAKENNOU — GWERNISOU

eus ar pep gwella, prizet

gant an disavourien, ar garroñserien, ar givijerien

hag an holl

... hag oberiet gant Brezoned !

56, rue d'Epina — Argenteuil (S.-et-O.)

Lenn ha studia :

La Langue Bretonne en 40 leçons,
gant F. VALLÉE, e ti PRUDHOMME, Sant-
Brieg..... 15 fr.

Geriadur Brezonek-Gallek, gant
ERNAULT, e ti PRUDHOMME..... 18 fr.

Grand Dictionnaire français-bre-
ton, gant VALLÉE, Imprimerie Com-
merciale, Roazon..... 75 fr.

Les Mots Français et Bretons
classés d'après le sens, gant
VALLÉE..... 10 fr. (*leur I*)
An daou levr, e ti An Oaled, Kerhaez. 12 fr. (*leur II*)

Notennoù diwar-benn ar Gelted,
e ti VALLÉE, 37, rue St-Benoit, St-Brieg } hep geriadur 3 fr.
Pep levr..... } gant geriadur 4 fr.
Sketla Segobrani, e ti VALLÉE, *pep levr*. 8 fr.

DIHUNAMB — Dastumadenn vizek

er blead : evit Breiz 12 lur.

evit Bro-Frañs 14 lur.

evit Broiou arall 17 lur.

Ecr. L. Herrieu Henbont (Morbihan)

c.c. 241-28 Nantes

Ma fell d'eoc'h ad-kavout Breiz-Izel e kreiz Pariz

it da welout

"TANT FIN"

ar grampouezerezh vrudet

(Limbourg eus Pont-Aven)

56, rue du Montparnasse

a roio d'eoc'h ouspenn gwella traou ar vro da zebri

« Da belec'h ez imp da goania fenez »

da di "TANT FIN" evel just

" S A V "

Kelc'hgelaouenn drimiziek

(quarterly — revue trimestrielle)

koumanant bloaz : 10 lur

Kas an arc'hant d'an Aotr. Daniel
9ter, rue de Rouvray, Neuilly (Seine)

C C. 1902-50 Paris